

ФІЛОСОФІЯ ДУХОВНОЇ СФЕРИ АБО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

УДК 37.013

DOI <https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2026-1-11>

Агаманюк Зоя Миколаївна

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософських і соціологічних студій
та соціокультурних практик
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська, 26, Одеса, Україна,
orcid.org/0000-0001-7299-409X

РОЛЬ ВИРОБНИЧОЇ (ЗА ФАХОМ) ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ З ФІЛОСОФІЇ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

У статті досліджується роль виробничої (за фахом) практики у процесі формування сучасних фахівців із філософії та культурології в умовах трансформації освітнього простору та розвитку креативної економіки. **Актуальність теми** зумовлена зростанням вимог до професійної компетентності гуманітаріїв, необхідністю інтеграції теоретичних знань із практичним досвідом та адаптації освітніх програм до сучасних соціокультурних викликів.

Метою дослідження є аналіз наукових підходів до розуміння виробничої практики як складової професійної підготовки, а також визначення її значення для формування ключових компетентностей майбутніх фахівців. У роботі використано **комплекс загальнонаукових методів**, зокрема теоретичний аналіз, порівняння, узагальнення та опис, що дозволило систематизувати існуючі наукові підходи та виявити основні тенденції розвитку практичної підготовки.

У **результаті дослідження** встановлено, що виробнича практика виступає інтегративним компонентом освітнього процесу, який забезпечує поєднання теоретичної підготовки з реальними умовами професійної діяльності. Вона сприяє розвитку аналітичного мислення, комунікативних і організаційних навичок, формуванню дослідницьких умінь та професійної самоідентифікації студентів. Особливу увагу приділено ролі практики у підготовці культурологів, чия професійна діяльність формується на перетині академічних, інституційних і проєктних практик.

З'ясовано, що сучасні умови, зокрема воєнний контекст, процеси деколонізації та розвиток культурної політики, підсилюють значення практичної підготовки як інструменту формування культурної стійкості та професійної мобільності. Водночас окреслено проблеми організації практики, серед яких формалізація її змісту, недостатня взаємодія між закладами освіти та роботодавцями, а також обмеженість баз практики.

У висновках наголошено, що виробнича практика є ключовим чинником підготовки конкурентоспроможного фахівця, здатного до критичного мислення, ефективної професійної діяльності та адаптації до сучасних викликів.

Ключові слова: виробнича практика, професійна підготовка, фахівці з філософії, фахівці з культурології, професійні компетентності, освіта, освітній процес, практична підготовка здобувачів, формування фахівця.

Вступ. У сучасних умовах трансформації освіти та зростання вимог до професійної підготовки гуманітаріїв особливого значення набуває виробнича практика як складова освітнього процесу. Для студентів спеціальностей «Філософія» та «Культурологія» практика виступає не лише етапом закріплення теоретичних знань, а й важливим інструментом формування професійних компетентностей, критичного мислення та здатності до аналітичної діяльності.

В умовах поглиблення євроінтеграційних вимог до системи вищої освіти актуальною проблемою на сучасному етапі стає удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців. Однак бути кваліфікованим фахівцем у своїй галузі недостатньо, особливо для філософа та культуролога.

Підвищення рівня професійної підготовки має здійснюватися шляхом орієнтації навчально-виховного процесу на практичну складову частину процесу навчання. Тому важливий етап підготовки майбутніх фахівців – це формування практичних умінь, зокрема під час виробничої практики. Традиційні підходи формування знань і професійних умінь в умовах виробничої практики магістрів філософів та культурологів недостатньо результативні. Це призводить до суперечностей між теорією і практикою навчання та потребує розв'язання.

Проблеми організації виробничої практики досліджували В. Багрій, Н. Загрязкіна, Ю. Земліна, Н. Котенко, К. Михасюк, М. Пальчук, Т. Попова, А. Слюта, Л. Тархан, Н. Хмільярчук та інші. Але особливості притаманні процесу виробничої практики під час професійної підготовки майбутніх фахівців в сучасних умовах потребують постійного дослідження.

Дослідження різних точок зору вчених на розвиток вищої освіти виявляє тривожну тенденцію: зменшення значущості філософії в процесі навчання фахівців негативно впливає як на загальну якість вищої освіти, так і на формування їхніх професійних навичок.

Мета статті: проаналізувати сучасні погляди науковців на проблему виробничої практики в дискурсі сучасної філософії освіти.

У поданій статті використано такі основні **методи дослідження:** теоретичний аналіз для розгляду наукових праць, підходів і поглядів різних учених. Аналіз і узагальнення джерел були використані для систематизації наукових позицій щодо виробничої практики філософів і культурологів. Порівняльний аналіз – для зіставлення різних підходів та поглядів дослідників до професійної підготовки. З допомогою описового методу ми наводили характеристику ролі виробничої практики в сучасній системі освіти. А аналітичний метод – для осмислення проблем і тенденцій сучасної освіти.

Результати дослідження. Сучасна економіка потребує фахівців, здатних до швидкого і якісного освоєння виробничих процесів, спроможних практично вирішувати поставлені перед ними професійні завдання. Тому оновлення вищої освіти вимагає суттєвих змін усіх складових процесу підготовки, зокрема виробничої практики студентів, метою якої є формування основ досвіду професійної діяльності та скорочення термінів адаптації молодого спеціаліста до вимог професійної діяльності.

Практика є невід'ємною частиною навчального процесу, що забезпечує інтеграцію теоретичних знань із реальною діяльністю. Це поняття, що походить від грецького слова, яке означає «справа» або «дія», описує унікальний вид людської активності. У філософії його інтерпретація може бути або універсальною (об'єднуючи моральні, пізнавальні та етичні [9]). Практика – одна з провідних складових фахової підготовки будь-якого спеціаліста. Вона дає змогу майбутньому фахівцю фактично спробувати свої сили в обраній професії, навчитися використовувати у своїй професійній практиці знання, отримані в теоретичному курсі.

У контексті професійної освіти, як зазначає відповідна енциклопедія, практика є інтегральною компонентою освітнього процесу. Її проведення, детерміноване навчальними планами та програмами, здійснюється в автентичних або імітованих виробничих умовах. Ключовою метою практики є формування у здобувачів освіти цілісного уявлення про конкретну професійну сферу, розвиток практичних компетенцій, а також набуття досвіду автономної професійної діяльності.

На думку Н. Кудикіної [7, с. 57] термін «практична підготовка» використовують для дефініції навчання як складової частини фахової освіти, що відзеркалює закономірності змі-

сту, методи і форми організації процесу формування умінь і навичок, який цілеспрямований на формування здатності студентів до кваліфікованої виробничої діяльності за обраною спеціальністю.

Практику розглядають як навчання праці, освоєння різних видів діяльності у процесі самої діяльності [3, с. 66] Практична підготовка студентів – система заходів, спрямована на формування молодого фахівця як соціально адаптованої і соціально відповідальної особистості. Це передусім такі характеристики:

- а) прикладні теоретичні знання та вміння оцінювати й виконувати ситуативні завдання;
- б) досвід роботи у вигляді навичок постановки і розв'язання реальної виробничої проблеми, набутий у процесі практики під час навчання;
- в) особистісні якості: ефективне спілкування, вміння працювати в команді, самостійне прийняття рішень, лідерський потенціал, самопрезентація, прагнення до розвитку, набуті і розвинені завдяки активній громадянській позиції під час навчання [14, с. 206].

Практика – це одна з форм виробничого навчання студентів. Практика є «складовою навчального процесу, це одна із форм практичної підготовки майбутніх фахівців. Вона виступає як основа пізнання, доповнює та узагальнює теоретичні надбання студентів, забезпечує практичне пізнання закономірностей, принципів професійної діяльності, володіння її методами планування, організації та виконання» [2, с. 51].

Основна мета практичної підготовки полягає у формуванні у студентів професійних компетенцій та особистісних якостей, необхідних для успішного виконання їхніх майбутніх кваліфікаційних обов'язків та професійних ролей. Виробнича практика є різновидом навчального процесу, що передбачає самостійне виконання студентами реальних виробничих завдань безпосередньо на підприємстві, згідно з навчальною програмою. Незважаючи на те, що виробнича практика базується на загальних педагогічних закономірностях, її проведення в умовах динамічного виробничого середовища та необхідність узгодження вимог підприємства з навчальним процесом вимагають подальших спеціалізованих саме педагогічних досліджень. Дослідниця Т. Попова, аналізуючи виробниче навчання як невід'ємну частину практичної підготовки, підкреслює, що під час практики студенти виконують фактичні виробничі завдання. Вона визначає її ключові цілі (підготовка до кваліфікаційних іспитів та самостійної кваліфікованої праці), різноманітні функції (освітньо-розвивальну, виховну, стимулюючу, аналітико-рефлексивну) та можливі форми організації (бригадну та індивідуальну) [8, с. 121].

Аналіз нормативно-довідкових матеріалів та наукових досліджень показав, що виробнича практика розглядається як процес набуття професійного досвіду, безпосередня діяльність, форма професійної підготовки, частина освітньої програми, етап навчання та компонент навчального процесу. Ми вважаємо, що виробнича практика є інтегративним елементом підготовки майбутніх фахівців, який дозволяє їм дослідити систему виробництва та опанувати практичні аспекти професійної діяльності. Для досягнення успіху в навчанні та професійному становленні необхідний нерозривний зв'язок між теоретичними знаннями та практичним досвідом. Практичні вміння та навички студентів формуються на основі засвоєних знань, які поглиблюються та вдосконалюються під час практичного навчання. Це вимагає, по-перше, ефективного вивчення професійних дисциплін та виробничого навчання, по-друге, залучення висококваліфікованих майстрів виробничого навчання, і по-третє, налагодження міцних партнерських відносин з виробництвом.

Таким чином, організація виробничої практики для майбутніх фахівців є комплексною взаємодією всіх елементів професійного навчання. Це включає в себе зв'язок між теоретичною та практичною підготовкою, співробітництво освітніх установ та підприємств, а також активну участь керівників практики та самих студентів у процесі освоєння виробничого досвіду. Основна мета виробничої практики полягає в тому, щоб студенти оволоділи актуальними методами та формами трудової діяльності, набули необхідних знань, професійних компетенцій та навичок для успішного виконання реальних робочих завдань у виробничому середовищі.

Виробнича практика є важливим елементом інтеграції теорії з практикою. Вона дає студентам можливість:

- використовувати набуті знання у реальних соціально-культурних умовах;
- ознайомитися з роботою культурних установ, таких як музеї, галереї та освітні центри;
- розвивати навички аналізу та інтерпретації культурних явищ;
- формувати комунікаційні та організаційні здібності.

Особливість навчання фахівців з філософії та культурології полягає в тому, що глибоке розуміння соціальних процесів неможливе без практичного досвіду.

Філософія відіграє значну роль у формуванні професійних навичок майбутніх спеціалістів, адже її головна мета – озброїти їх фундаментальними засадами духовної культури. Це включає розвиток критичного мислення та свідоме формування власного світогляду, що дозволяє осмислити себе та своє місце в сучасному суспільстві. Завдяки філософії людина стає здатною до самостійного мислення та прийняття рішень. Вона відкриває двері до загальнолюдських цінностей та спонукає до роздумів над одвічними питаннями людського існування. На цьому етапі навчання головне – навчитися розпізнавати, глибоко усвідомлювати, розуміти та чітко формулювати проблеми [10, с. 68].

Загальновизнано, що філософія не просто існує, а є фундаментальною основою для життя, і її принципи мають бути інтегровані в усі аспекти нашого існування. У контексті філософії, сам процес пошуку істини набуває такої ж значущості, як і кінцевий результат – сама істина. Сутність філософствування полягає саме в цьому безперервному прагненні до пізнання, що робить філософію унікальною серед інших дисциплін. Її основним предметом дослідження є не зовнішній світ, а внутрішній світ – сама думка, її структура та функціонування. Коли індивід формує свою власну філософську позицію, він стикається з широким спектром ідей та поглядів, що надає йому значні можливості для особистісного зростання, самопізнання та реалізації свого потенціалу. Важливо пам'ятати, що головною метою кожної людини має бути постійне вдосконалення своєї особистості. Цей принцип є наріжним каменем для вивчення всіх філософських систем, оскільки лише через особистісний розвиток ми можемо ефективно сприяти покращенню навколишнього світу.

Філософія сконцентрована на усвідомленні змістовності різних явищ та спрямована на розуміння людиною її світоглядної ролі. Відповідно до цього філософію називають «любов'ю до мудрості», яка включає гносеологічний аспект [11, с. 68]. Ця функція філософії ототожнюється з головною функцією освіти. З виникненням у європейських країнах системи освіти філософія стала основною теоретичною дисципліною, без вивчення якої неможливо було здобути вищу освіту [6].

Таким чином, філософія виступає в ролі охоронця розуму та виконує функцію арбітра по відношенню до інших наук. Її унікальність полягає у здатності виносити судження автономно, спираючись на принципи чистого мислення та закони розуму. Університет, у свою чергу, покликаний не лише забезпечити студентам професійну підготовку, а й сприяти формуванню їхнього світогляду [13, с. 131–135].

Дослідник Дж. Г. Ньюмен у своїх наукових працях запропонував класифікувати освіту за двома видами. Основною метою першого виду є формування універсального, вільного знання, що веде до філософії, а другий вид передбачає здобуття часткового механістичного наукового знання [1, с. 105].

Головне завдання вищої освіти – підготувати фахівців, здатних не тільки розумітися на наукових теоріях, а й етично застосовувати свої знання на практиці, особливо у контексті вивчення філософії. Філософія в університеті повинна виконувати функцію, що об'єднує, допомагаючи студентам бачити взаємозв'язок між різними науковими дисциплінами, а не сприймати їх ізольовано. Основна мета кожного предмета – розвиток особистості та професійних компетенцій майбутнього фахівця. Для формування адекватного світосприйняття, що є результатом вищої освіти, необхідно рухатися до створення індивідуальної цілісної картини світу. Щоб глибоко зрозуміти предмет, його необхідно аналізувати з різних сторін. Вивчення філософії вчить

майбутніх фахівців зіставляти різні точки зору, критично оцінювати як свої, так і чужі ідеї, та усвідомлювати відповідальність за прийняті рішення. Для розвитку філософського мислення недостатньо простого заучування матеріалу; необхідно працювати з першоджерелами та розвивати навички узагальнення. Філософія вимагає не механічного запам'ятовування, а глибокого осмислення та формування власної позиції. Сьогодні філософія – це важливий елемент духовної культури людства і ставлення до неї характеризує загальний та професійний рівень людини. Отже, володіння філософією є основою загальнокультурної та загальнотеоретичної гуманітарної підготовки для фахівців усіх напрямків [13, с. 131–135].

Філософія слугує інструментом для мислення, надаючи готові моделі та підходи, що дозволяють самостійно розв'язувати наукові проблеми. Вона також розвиває ключові професійні навички: здатність формулювати питання та знаходити шляхи їх вирішення, аналізувати альтернативи та суперечності, чітко визначати терміни, структурувати власні думки. Крім того, філософія допомагає сформувати унікальний світогляд, індивідуальний стиль мислення, життєві принципи та цінності, необхідні для успішної діяльності в будь-якій сфері [11, с. 68].

Отже, філософія відіграє важливе значення в процесі формування професійної компетентності майбутнього фахівця. Розвиток вищої освіти в наш час, її зміст, стратегія та конкретні методики свідчать про те, що модель сучасного університету розвивається під впливом технократичного мислення. Сучасний запит на підготовку вузькопрофільних фахівців у процесі значної економії веде до втрати важливих традиційних функцій вищої освіти, і передусім культурологічної [5].

Професійна компетентність культуролога формується в середовищі перетину символічних ресурсів, інституційних норм і конкуренції за експертний статус. Для її осмислення доречно звернутися до концепції культурного поля як моделі, що описує взаємодію позицій, ресурсів і форм визнання. У цьому контексті професійна роль визначається не лише змістом знань, а й актуальністю різних видів капіталу – наукового, інституційного, мережевого та управлінського – у конкретний історичний період. Зокрема, академічні ресурси сприяють збереженню автономії, однак не завжди легко інтегруються в проєктне середовище; професійні мережі підвищують мобільність у креативних індустріях; інституційна участь відкриває можливості впливу на політику; а управлінський досвід забезпечує визнання в умовах регламентованих процедур.

У національній культурологічній традиції важливим інструментом саморефлексії виступає поняття «проблемного поля» – динамічного комплексу питань, навколо яких формується професійна дискусія та спільнота. Перехід від переважно теоретико-історичних акцентів до інституційних, політичних і проєктно орієнтованих вимірів відображає трансформацію культурного середовища та впливає на уявлення про професійну компетентність культуролога. Таким чином, змінюється не лише тематичний фокус, а й логіка визнання: що вважається релевантним знанням і в яких сферах воно має застосовуватися.

Розгляд професій як системи розподілу професійної діяльності дозволяє описати ці процеси через визначення сфер компетентності – тих напрямів, у яких професійна спільнота претендує на фахове судження та участь. В українському культурному контексті ці межі залишаються гнучкими: культурологи взаємодіють із культурними менеджерами, державними службовцями, музейними працівниками, медіафахівцями, аналітиками та іншими учасниками культурного процесу. Розвиток креативних індустрій і економізація культури посилюють конкуренцію за право визначати критерії цінності, ефективності та суспільної значущості культурних практик. Водночас це не означає витіснення культуролога, а радше трансформацію умов, за яких його компетентність визнається та затребувана інституційно.

Наслідком цих змін є співіснування різних моделей професійного визнання. В академічному середовищі воно пов'язане з рівнем теоретичної підготовки, методологічною послідовністю та публікаційною активністю. У проєктній діяльності – із дотриманням процедур, умінням формулювати цілі, показники та демонструвати результати. У сфері культурної політики – з участю у розробці стратегій, експертній діяльності та роботі в нормативному полі.

Воєнний контекст значно загострює ці процеси, додаючи вимір культурної стійкості як окремого критерію визнання. Йдеться про здатність працювати з наративами, культурною політикою пам'яті та міжнародними механізмами відновлення. У цьому вимірі інституційне та символічне тісно переплітаються, оскільки рішення у сфері культури безпосередньо впливають на національну безпеку.

Водночас включення культури в логіку креативної економіки не є нейтральним процесом. Орієнтація на проєктну ефективність і вимірювані показники може знецінювати ті форми культурної праці, які не дають швидкого результату. Натомість культурологічний аналіз часто має справу з довготривалими смисловими структурами, де ефект не піддається миттєвому виміру. У цьому контексті питання професійної ідентичності культуролога постає як пошук балансу між академічною автономією та інституційною ефективністю, без редукції культури до інструменту управління чи ринку. Українська культурологічна традиція визнає необхідність такої інтеграції, водночас підкреслюючи важливість її критичного осмислення та адаптації інструментарію до специфіки культурного аналізу [15, с. 7–15].

Освітній аспект визначається стандартами спеціальності «Культурологія», які окреслюють компетентнісні вимоги для бакалаврського й магістерського рівнів (Стандарти вищої освіти, 2020). Формально ця система поєднує аналітичні, організаційні та експертні функції, однак практична реалізація освітніх програм дедалі чіткіше відображає трансформації культурного простору.

У попередніх дослідженнях культурологічну освіту було інтерпретовано як R&D-ресурс креативної економіки. У цьому контексті цей підхід уточнюється: якщо університет виступає як інтелектуальна інфраструктура культурного середовища, то професійна ідентичність культуролога постає як механізм інтеграції академічного, інституційного та економічного вимірів. Відповідно, трансформація освітньої моделі означає, що університет забезпечує практичне застосування фахової експертизи.

Грантово-проєктний вимір пов'язаний із формуванням інфраструктури підтримки культурних ініціатив (зокрема за участі Українського культурного фонду), а також із посиленням значення стратегічного планування та інституційної спроможності, особливо в умовах євроінтеграційних процесів. Культурна діяльність дедалі частіше організовується через проєктні цикли, партнерські взаємодії та механізми оцінювання впливу. У такому контексті гуманітарне знання має функціонувати не лише як інструмент інтерпретації, а й як прикладний ресурс, здатний діяти в інституційних рамках.

Водночас ця адаптація не зводиться до менеджеріалізації: її можна розглядати як трансформацію культурологічної рефлексії в інструменти, що дозволяють ефективно діяти в умовах регламентованих процедур, зберігаючи при цьому складність смислових інтерпретацій.

Воєнний контекст і процеси деколонізації після 2022 року підсилюють роль культуролога як аналітика символічних структур ідентичності, пам'яті та публічної політики. У центрі уваги перебуває не лише відновлення інституцій чи збереження культурної спадщини, а й підтримка культурної тяглості та критичний супровід деколонізаційних процесів. У зв'язку з цим культурологічна експертиза набуває додаткового значення через участь у практиках культурної стійкості та міжнародної співпраці [12].

Цей контекст також впливає на переосмислення креативної економіки: культурні та креативні індустрії постають не лише як сфера зайнятості, а як інфраструктура відновлення культурного простору, збереження його цілісності та унікальності.

На магістерському рівні помітною є тенденція до профілізації, що корелює з трьома моделями професійної реалізації. Перша – академічно-аналітична – зберігає фокус на теорії культури, культурному аналізі та дослідницьких методах; основним підтвердженням кваліфікації тут виступає магістерська робота дослідницького характеру.

Друга траєкторія, орієнтована на підготовку культуролога як проєктного менеджера, підсилює складові, пов'язані з управлінням культурними ініціативами, грантовою діяльністю та розробкою проєктів. У цьому випадку поряд із письмовою роботою інколи визнається і прак-

тичний проєкт як форма атестації, що відповідає логіці креативної економіки та її інституційним форматам.

Третя модель передбачає підготовку культуролога як експерта у сфері культурної політики. Вона зосереджена на питаннях культурної політики, стратегічного аналізу, роботи з культурною спадщиною, а також на процесах відновлення та деколонізації, які набули особливої актуальності після 2022 року. Для цієї траєкторії характерні інші форми професійного результату – аналітичні документи, експертні висновки, участь у розробці стратегій та оцінювальних практиках, що вимагає поєднання культурологічної рефлексії з розумінням нормативно-правового середовища [4, с. 49–58].

У процесі проходження практики студенти формують комплекс ключових компетентностей, необхідних для професійного становлення. Зокрема, розвивається аналітична здатність, що передбачає вміння осмислювати культурні тексти, соціальні процеси та філософські ідеї в їхньому реальному контексті. Водночас практика сприяє вдосконаленню комунікативних навичок, включаючи ефективну міжособистісну взаємодію, роботу в команді та публічні виступи. Не менш важливим є формування організаційної компетентності, яка проявляється через участь у підготовці культурних заходів і освітніх ініціатив, що розвиває навички планування, координації та реалізації проєктів. Окрім цього, студенти набувають дослідницького досвіду, опановуючи методи збору, аналізу та інтерпретації інформації, що становить основу наукової діяльності.

Практика також відіграє важливу роль у процесі професійної самоідентифікації, допомагаючи студентам краще усвідомити власні інтереси, окреслити можливі кар'єрні траєкторії, критично оцінити свої сильні та слабкі сторони, а також адаптуватися до актуальних вимог ринку праці. Це набуває особливого значення для гуманітарних спеціальностей, де спектр професійних можливостей є доволі широким і варіативним.

Водночас організація практики супроводжується низкою викликів. Серед них – обмежена кількість якісних баз для її проходження, формалізований підхід до виконання практичних завдань, недостатній рівень співпраці між освітніми установами та роботодавцями, а також розрив між теоретичною підготовкою і реальними професійними вимогами. Подолання цих труднощів потребує вдосконалення освітніх програм і посилення партнерства з культурними інституціями.

Висновки. Отже, виробнича практика виступає важливим елементом підготовки сучасного фахівця у сфері філософії та культурології. Вона сприяє поєднанню теоретичних знань із практичним досвідом, формує ключові професійні компетентності та полегшує входження студентів у професійне середовище. Удосконалення організації практики є одним із пріоритетних завдань закладів вищої освіти, адже це безпосередньо впливає на підготовку конкурентоспроможних спеціалістів.

Таким чином, опанування філософії студентами не лише розширює їхній світогляд і забезпечує глибокі наукові знання, а й відіграє важливу роль у професійній діяльності. Вона перестає бути лише складником загальної культури й набуває значення необхідного елементу фахової підготовки. Філософія як системоутворювальна основа університетської освіти є важливою передумовою формування професійної компетентності майбутнього спеціаліста. Класична модель університетської освіти передбачає її вивчення як ключової дисципліни, що формує цілісне бачення світу, розвиває здатність до чіткого визначення понять, аргументації, логічного мислення та послідовного викладу думок.

У підсумку, філософія була і залишається інтелектуальним інструментом осмислення глибоких запитів і тривог людини. Вона є особливо необхідною в ситуаціях, коли постає потреба зробити важливий життєвий вибір, зокрема визначити власну моральну чи соціальну позицію. Усвідомлення значення філософії для розвитку людства та її ґрунтовне вивчення залишаються надзвичайно актуальними в сучасному світі.

Професійна компетентність культуролога формується в умовах динамічної взаємодії академічних, інституційних та економічних чинників, що визначають як зміст фахових знань,

так і форми їх суспільного визнання. Сучасний культурний простір, зокрема в Україні, характеризується розширенням сфер застосування культурологічної експертизи, посиленням міждисциплінарної взаємодії та конкуренцією за визначення критеріїв цінності культурних практик.

Трансформація професійної ідентичності культуролога пов'язана з необхідністю поєднання академічної рефлексії з практичними навичками проєктної діяльності, управління та участі у формуванні культурної політики. Водночас важливим залишається збереження автономії гуманітарного знання та його здатності до критичного осмислення культурних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Newman, John Henry. *The Idea of a University*. Oxford University Press, 1976. 684 p.
2. Багрій В. Н. Формування професійних вмінь майбутніх соціальних педагогів у процесі педагогічної практики: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2010. 232 с., с. 51.
3. Глузман Н. А. Історія розвитку педагогічної практики в системі вищої освіти майбутніх педагогів. *Сучасна початкова освіта: вектори розвитку*: спец. вип., присвячений 80-річчю ун-ту: зб. наук. пр. Бердянськ: БДПУ, 2012. С. 65–87, с. 66.
4. Гомілко О. Деколонізація української культури: політика воюк чи національне пробудження? *Філософська думка*. 2023. №3. С. 49–58. <https://doi.org/10.15407/fd2023.03.049>
5. Льїна Г.В. Генеза культури мислення: логос, раціо, візіо : монографія. Київ ; Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2018. 368 с.
6. Кириленко К.М. Філософія культури. Київ, 2018. 279 с.
7. Кудикіна Н. В. Виробнича діяльність як стратегічний орієнтир для визначення й оновлення змісту професійно-технічної освіти. *Педагогічний альманах* : зб. наук. пр. / ред. кол. : В. В.Кузьменко та ін. Херсон : РПО, 2007. Вип. 2, с. 57.
8. Попова Т. І. Виробнича практика у професійно-технічних училищах швейного профілю: історико-педагогічний аспект: моногр. Харків: Українська інж.-пед. академія, 2006. 181 с.
9. Саєнко Т. В. Теоретичні і методичні основи екологічної підготовки фахівців у технічних університетах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Т. В. Саєнко. К., 2012 36 с.
10. Тур М.Г. Роль і місце філософії в освіті та науці. *Вісник гуманітарного наукового товариства : Наукові праці*. Черкаси, 2014. Вип. 14. С. 68–77, с. 68.
11. Філософія освіти: навчальний посібник / за наук. ред. академіка В.П. Андрущенка та ін. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 342 с., с. 68.
12. Формування загальнокультурної компетенції майбутніх фахівців: збірник наукових праць / за ред. О.С. Березюк, О.М. Власенко. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – 122 с.
13. Фуркало В.С., Фуркало В.І. Сучасні підходи до формування професійних компетентностей при організації та проведенні практичних занять із філософії. *Теорія і методика професійної освіти*. 2021. Вип. 34. Т. 2. С. 131–135. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/34-2.26>
14. Чебукіна В. Ф. Особливості організації практичної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах I–II рівня акредитації. Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. 2013. Вип. 3(4) С. 204–206.
15. Шейко В. М. Методологічні засади культурології: історіографічний аспект. *Культура України*. 2022. № 75. С. 7–15. <https://doi.org/10.31516/2410-5325.075.01>

REFERENCES

1. Newman, John Henry. (1976). *The Idea of a University*. Oxford University Press.
2. Bahrii V. N. (2010). *Formuvannia profesiinykh vmin maibutnix sotsialnykh pedahohiv u protsesi pedahohichnoi praktyky* [Formation of professional skills of future social educators in the process of pedagogical practice]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Vinnytsia. [in Ukrainian].
3. Hluzman N. A. (2012). *Istoriia rozvytku pedahohichnoi praktyky v systemi vyshchoi osvity maibutnix pedahohiv* [History of the development of pedagogical practice in the system of higher education of future educators]. *Suchasna pochatkova osvita: vektory rozvytku: spets. vyp., prysviachenyi 80-richchiu un-tu: zb. nauk. pr. Berdiansk: BDPU*. [in Ukrainian].

4. Homilko O. (2023). Dekolonizatsiia ukrainskoi kultury: polityka vouk chy natsionalne probudzhennia? [Decolonization of Ukrainian culture: politics of vouk or national awakening?]. *Filosofska dumka*. №3. [in Ukrainian].
5. Ilina H.V. (2018). Geneza kultury myslennia: lohos, ratsio, vizio : monohrafiia. [Genesis of the culture of thinking: logos, ratio, vision: monograph]. Kyiv ; Nizhyn : Vydavets PP Lysenko M.M. [in Ukrainian].
6. Kyrylenko K.M. *Filosofia kultury* [Philosophy of culture]. Kyiv, 2018. 279 s. [in Ukrainian].
7. Kudykina N. V. (2007). Vyrobnycha diialnist yak stratehichniy oriientyr dlia vyznachennia y onovlennia zmistu profesiino-tekhnicnoi osvity. [Production activity as a strategic reference point for determining and updating the content of vocational education]. *Pedahohichniy almanakh : zb. nauk. pr. / red. kol. : V. V.Kuzmenko ta in.* Kherson : RIPO. [in Ukrainian].
8. Popova T. I. (2006). Vyrobnycha praktyka u profesiino-tekhnicnykh uchylshchakh shveinoho profilu: istoryko-pedahohichniy aspekt: monohr [Production practice in vocational schools of sewing profile: historical and pedagogical aspect: monograph]. Kharkiv: Ukrainska inzh.-ped. Akademiia. [in Ukrainian].
9. Saienko T. V. (2012). Teoretychni i metodychni osnovy ekolohicnoi pidhotovky fakhivtsiv u tekhnichnykh universytetakh [Theoretical and methodological foundations of ecological training of specialists in technical universities]: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk / T. V. Saienko. K. [in Ukrainian].
10. Tur M.H. (2014). Rol i mistse filosofii v osviti ta nautsi. [he role and place of philosophy in education and science]. *Visnyk humanitarnoho naukovohto tovarystva : Naukovi pratsi*. Cherkasy, Vyp. 14. [in Ukrainian].
11. *Filosofia osvity: navchalnyi posibnyk* (2018). [Philosophy of education: a textbook] / za nauk. red. akademika V.P. Andrushchenka ta in. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 342 s. [in Ukrainian].
12. Formuvannia zahalnokulturnoi kompetentsii maibutnikh fakhivtsiv: zbirnyk naukovykh prats (2013). [Formation of general cultural competence of future specialists: collection of scientific work] / za red. O.S. Bereziuk, O.M. Vlasenko. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. [in Ukrainian].
13. Furkalo V.S., Furkalo V.I. (2021). Suchasni pidkhody do formuvannia profesiinykh kompetentnosti pry orhanizatsii ta provedenni praktychnykh zaniat iz filosofii. [Modern approaches to the formation of professional competencies in organizing and conducting practical classes in philosophy]. *Teoriia i metodyka profesiinoi osvity*. Vyp. 34. T. 2. [in Ukrainian].
14. Chebukina V. F. (2013). Osoblyvosti orhanizatsii praktychnoi pidhotovky fakhivtsiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh I–II rivnia akredytatsii. [Peculiarities of organizing practical training of specialists in higher educational institutions of I–II levels of accreditation]. *Informatsiini tekhnologii v osviti, nautsi ta vyrobnytstvi*. Vyp. 3(4) [in Ukrainian].
15. Sheiko V. M. (2022). Metodolohichni zasady kulturolohii: istoriohrafichniy aspekt. [Methodological principles of cultural studies: historiographical aspect.]. *Kultura Ukrainy*. № 75. [in Ukrainian].

Atamaniuk Zoia Mykolaivna

Doctor of Philosophical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Philosophical and Sociological Studies
and Sociocultural Practices
State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky», Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7299-409X

THE ROLE OF PRODUCTION (PROFESSIONAL) PRACTICE IN THE FORMATION OF MODERN SPECIALISTS IN PHILOSOPHY AND CULTUROLOGY

The article examines the role of industrial (specialty) practice in the process of forming modern specialists in philosophy and cultural studies in the context of the transformation of the

educational space and the development of the creative economy. The **relevance of the topic** is due to the growing requirements for the professional competence of humanities specialists, the need to integrate theoretical knowledge with practical experience and adapt educational programs to modern socio-cultural challenges.

The purpose of the study is to analyze scientific approaches to understanding industrial practice as a component of professional training, as well as to determine its significance for the formation of key competencies of future specialists. The work uses a complex of general scientific **methods**, in particular theoretical analysis, comparison, generalization and description, which allowed to systematize existing scientific approaches and identify the main trends in the development of practical training.

As a **result of the study**, it was established that industrial practice is an integrative component of the educational process, which provides a combination of theoretical training with real conditions of professional activity. It contributes to the development of analytical thinking, communication and organizational skills, the formation of research skills and professional self-identification of students. Particular attention is paid to the role of practice in the training of cultural scientists, whose professional activity is formed at the intersection of academic, institutional and project practices. It was found that modern conditions, in particular the military context, decolonization processes and the development of cultural policy, enhance the importance of practical training as a tool for the formation of cultural resilience and professional mobility. At the same time, problems of organizing practice are outlined, including the formalization of its content, insufficient interaction between educational institutions and employers, as well as the limited bases of practice. The conclusions emphasize that industrial practice is a key factor in the training of a competitive specialist capable of critical thinking, effective professional activity and adaptation to modern challenges.

Key words: industrial practice, professional training, philosophy specialists, cultural studies specialists, professional competencies, education, educational process, practical training of applicants, formation of a specialist.

Дата першого надходження статті до видання: 02.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 13.05.2026